

Fair Trade Lapozó

A U2 BONO-ja, a TIME magazin szerint a 2005-ös év embere
A segítség és az AIDS elleni küzdelem frontembere
www.one.org

Brad Pitt Afrikában több árvaházban járt, de elment más, beteg embereket segítő szervezethez is. Azt látta, hogy a kétségbeesett emberek még a gyógyszerre sem jutnak hozzá, amelyeket ő az USA-ban bárhol megkaphatna. A ONE kampány résztvevőjeként elkötelezett segítőtje lett a fejlődő országok áldatlan körülményei között élő embereinek.
www.one.org

Nonszensz, hogy három másodpercenként meghal egy gyermek, és az emberek 50%-a 2 dollárnál kevesebb pénzből él naponta. Az éhes gyerekek nem tudnak tanulni!
6 milliárdnyian vagyunk a Földön, a világ azt teszi, amit mondunk. Hallassuk a hangunkat!
Shakira, Millennium Kampány 2005
www.millenniumcampaign.org

„Úgy vagyok itt, mint egy név, egy európai, egy fogyasztó. Hong Kongba a mi hangunknak is el kell jutni!”

Colin Firth, mielőtt a WTO 2005. decemberi miniszteri találkozására elinduló Peter Mandelsonnak átadta a 10 millió aláírást tartalmazó petíciót, amely a nemzetközi kereskedelem igazságosabbá tételét kéri.
www.oxfam.org.uk

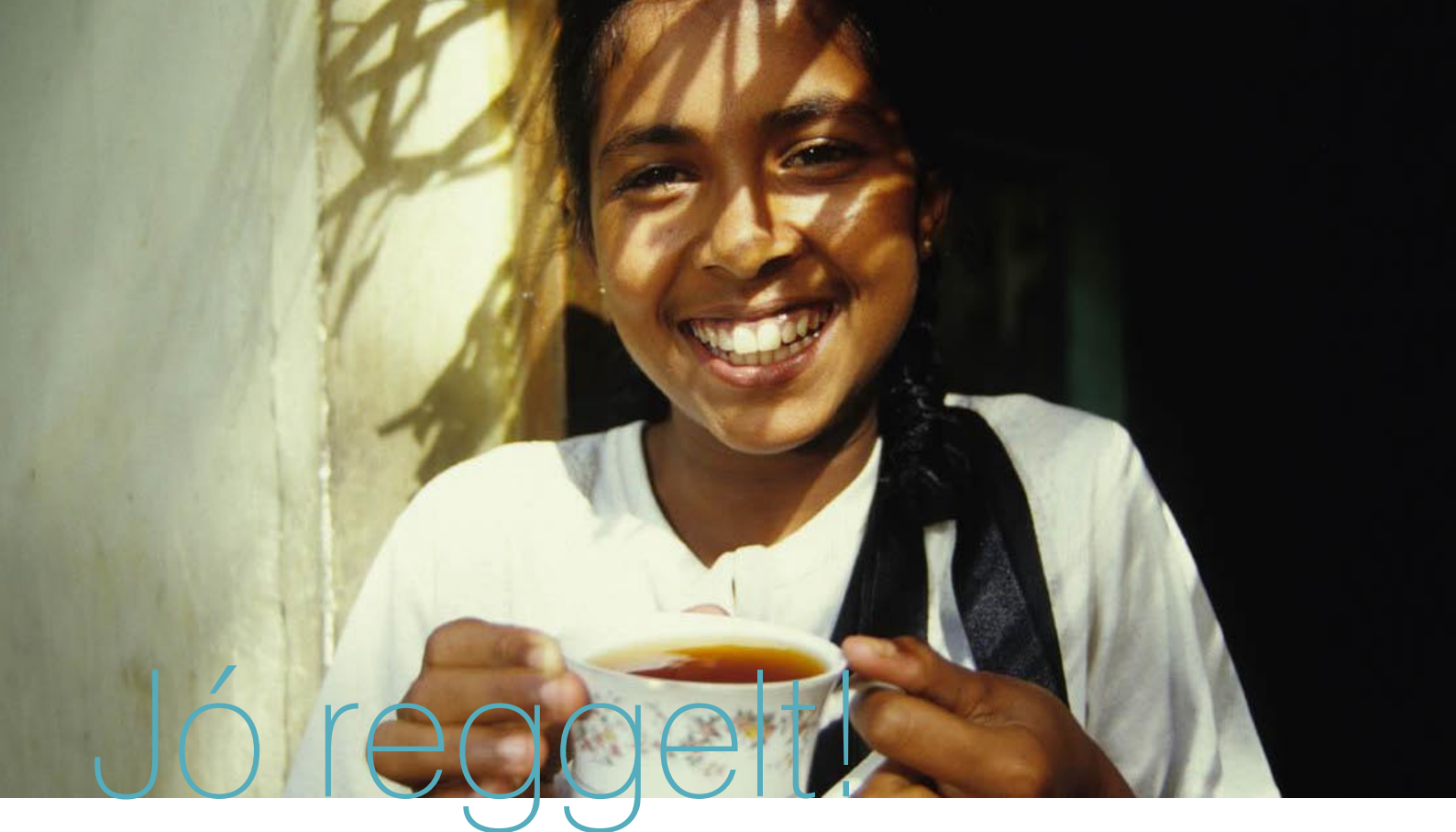

Ronan Keating afrikai úija során ráébredt arra, hogy bár a ghánai mezőgazdaság képes megtermelni a szükséges élelmiszereket, mégsem azt fogyasztják az emberek, hanem a fejlett országokból náluk "ipakolt" felesleget. Ronan megismerte Kofit, aki nem tudott a paradicsomtermesztésből megélni, ezért ma kőtörésből próbálja eltartani családját napi néhány száz forintnyi jövedelméből.
www.christanaid.org

Chris Martin, a Coldplay éneke a fair trade nagykövete
www.maketradeair.org

Jó reggelt!

Még alig ébredtél fel, de a bögrédben gőzölgő forró ital már jelzi az elefántcsontparti és ugandai munkásoknak, hogy nemsokára több kakaó és tea termelésére lesz szükség. Amikor belebújsz a sportcipődbe, kapcsolatba kerülsz az indonéz varrónőkkel, akik a lábbeliket varrják. Lehet, hogy az ebédnél fogyasztott rizs egy dél-kelet ázsiai országból érkezett az asztalra. Kedved lenne egy jó filmet megnézni a Fülöp-szigeteken összeszerelt TV-dben és közben egy costa rica-i banánt majszolni? Vagy inkább sportolsz: focizol, röpizel a Pakisztánban varrt labdákkal? Ha körülnézel

otthon, biztosan találsz pár használati terméket, amelyek kínai gyárakból indultak útjukra...

Tagadhatatlan, hogy a nemzetközi kereskedelem révén mindennap kapcsolatban vagyunk a fejlődő országokkal. S talán csak közvetett módon, de az ott élő munkásokkal is. De vajon tisztában vagyunk-e azzal, hogy milyen körülmények között élnek, dolgoznak ott az emberek és mennyit keresnek munkájukkal? Hány órát kell dolgozniuk naponta, hetente, és érvényesíthetik-e emberi jogait? Mit tudunk azokról az óriáscégekről, akik

az ő kárukon gazdagodnak meg, és nyereségük percenként milliókkal nő?

Lehet, hogy még sosem tették fel ezeket a kérdéseket Neked? A világgazdaság alakulása gyakran nem kedvez a fejlődő országokban élő embereknek; egyenlőtlen és igazságtalan helyzetben kényszerülnek élni, és mi pontosan ezért válhattunk az általuk mesterségesen olcsón előállított termékek fő fogyasztóivá...

Vajon mi rejtőzik az egyes termékek ára mögött? Lehetséges tisztességesen és

közvetlenül megfizetni a termelőket? Igen. Ezért ma már világszerte sokan – nemzetközi mozgalmak és hírességek is (!) – küzdenek a „fair trade”, vagyis a méltányos kereskedelem oldalán. Ez a lapozó azért készült, hogy bemutassa a fejlődő országokból hozzánk érkező néhány áru termelésének módját, több ezer kilométernyi útját, a termelők foglalkoztatásának körülményeit és egy olyan alternatívát, amellyel a Te vásárlásod is jóízű, hiteles és igazságos szavazattá válhat.

Ha megveszünk is eszünk, de honnan és mit? - A bevásárlás globális vetülete

Civilizációnk először a 19. században, az ipari forradalom hatására kezdett el globális egységgé válni. A tömeges távolsági kereskedelem, a vasút, a gőzhajózás, a világsajtó, a távíró mind ekkor jelent meg, alapjaiban átalakítva az emberi teret és időt. A két

Világháború némileg visszavetette e folyamatot, hogy aztán a hetvenes években újult erővel törjön felszínre. Ezúttal óriási nemzetközi intézmények is segítettek a gazdaság és a társadalom globalizációját: szabadkereskedelmi megállapodások, gazdasági integráció,

a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap, a GATT, majd a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) és a fejlett országok Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezete (OECD) mind a második világháborút követően jöttek létre.

Árubehozatal az Európai Unióba 2005-ben (januártól-szeptemberig):

Dél-Amerika:

Gyümölcs és zöldség – 3 milliárd €

Kávé, tea, kakaó, fűszerek - 1,6 milliárd €

Hús és halfélék – 3,4 milliárd €

Növényi olaj és olajos magvak: 1,9 milliárd €

Afrika, Csendes-óceáni és Karib-térség:

Gyümölcs és zöldség – 1,7 milliárd €

Kávé, tea, kakaó, fűszerek – 2,3 milliárd €

Halfélék – 1,44 milliárd €

CACAO ORGANICO

"Mondd meg, mire van szükséged, és én megmondom, hogyan lehetsz meg nélküle."

falfirka

egyes részein sokkal sűrűbb, mint máshol:

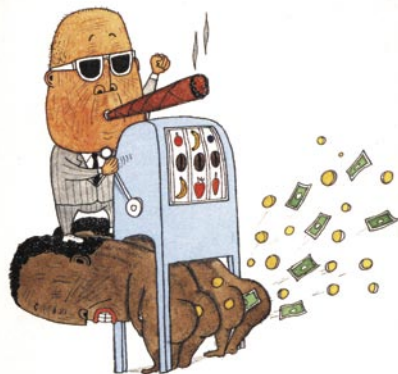
itt, a fejlett országokban az infrastruktúra, az információs központok lehetővé teszik a pénz, az információ és az anyagok dinamikusabb mozgását és az emberek mobilitását is. Más helyeken viszont sokkal ritkább szövetű ez a háló, a mi mércénkkel mérve ezeken a helyeken fejletlenebb az infrastruktúra.

De történt még valami jelentős az 1970-es évek környékén: alapvetően megváltozott a közgondolkodás, így megváltoztak a politikai rendszerek is. A piac hibáit kijavítani hivatott állami beavatkozás elve helyett újra **a szabad piac dogmája kerekedett felül**, vagyis az a hit, hogy a gazdasági növekedés, a szabad kereskedelem, **a folyton növekedő piac minden problémánkra gyógyírt kínálhat**.

E politikai gondolkodás eredményeként mára soha nem látott méretűvé fokozódtak bizonyos problémák, többek között az országokon belüli és **az országok közötti társadalmi egyenlőtlenség és a környezetszennyezés**; ugyanakkor csökkent a biodiverzitás és a kulturális sokszínűség.

Tény: Míg 1975-ben 8 zsák kávé árértékű lehetett egy traktort megvenni egy fejlődő országban, 2000-ben már 40 zsák kávé kellett hozzá.

A globalizációt, mint gazdasági-társadalmi folyamatot úgy is elképzelhetjük, mint **egy furcsa, nem egyenletesen szőtt hálót**, amely beborítja a Földgolyót. A háló a világ minden pontját közvetlenül, vagy egy másik áthidaló ponton keresztül köti össze, és képes újabb és újabb kapcsolatok létrehozására is. A háló

Azonban **bizonyos országokban a globalizáció szomorú hátránnyá vált**: a gyarmatosítás következményeként alakult ki az a munkamegosztás, amelynek keretében a déli, egykori gyarmatosított országok az egykori gyarmatosítók nyersanyag-szolgáltatóivá, **mezőgazdasági alapanyag termelőivé váltak**.

A Nemzetközi Valutaalap és a Világbank évtizedek óta segélyekkel látja el ezeket az ún. fejlődő országokat, és arra ösztönzi őket, hogy exportra termeljenek, mivel a segélyek önmagukban nem elegendőek a gazdasági fejlődéshez. Exportra pedig (a nemzetközi munkamegosztás szerint) azt termeljék, ami az erősségük, tehát mezőgazdasági termékeket, nyersanyagokat...

Ez két dolgot eredményez:

1. A nagyobb nyereséget eredményező feldolgozó tevékenységet az iparosodott országokban végzik, így a többletár a fejlett világ országaiban adódik hozzá a termék értékéhez. A harmadik világbeli országok így feldolgozás után, felpumpált áron vásárolhatják vissza a késztermékeket.
2. Mivel a legtöbb fejlődő ország fokozta a mezőgazdasági termékek exportját, túlkínálat alakult ki, amelynek hatására az árak süllyedni kezdtek.

Tény: Afrika a segélyként kapott minden 2 dollárból közel 1 dollárt fizet vissza a fejlett országoknak kölcsöntartozásként.

Ennek következményeként például az 1994-2001 között kialakult kávéáresés sok ezer termelőt tett tönkre, illetve kényszerített arra, hogy nagyvárosokban keressen megélhetést, akik így sokszor tovább gyarapítják a nincstelen munkanélküliek számát.

www.cyberschoolbus.un.org/3PLUSU/treehouse.html

www.tudatosvasarlaro.hu

www.s2bnetwork.org

www.wto.org

www.ourworldisnotforsale.org

Reggelire:

csokis müzli és kakaó árnyas esőerdőkkel és madáracsicsergéssel

A kakaó (a kávé, a banán és még jó néhány más termék) a latin-amerikai és az afrikai esőerdők mélyéről származó, a lombok alsóbb szintjéhez tartó fák terem. Ha ezeket a növényeket a hagyományos termelési mód szerint, különféle magasabb, árnyat adó fák közé ültetik, akkor az ültetvények vadon élő állatok – madarak, pillangók, rovarok – élőhelyül is szolgálnak. A nagy területű monokultúras ültetvényekkel szemben a hagyományosan gazdálkodók

általában fenntartható, környezetbarát és egészséges mezőgazdasági módszerekkel dolgoznak: komposztálnak, vetésgörget alkalmaznak, és nem használnak erős vegyszereket, illetve műtrágyát. Emellett a kakaót vagy a kávé leggyakrabban más növényekkel – például banánnal vagy diófélékkel – együtt termesztik, amelyek további élelem- és bevételforrást jelentenek a termelőnek és családjának.

A kakaó Dél-Amerikából, az Amazonas vidékéről származik. A maják használták fel először a kakaóbabot. Tőlük vették át a mexikói aztékok az értékes babot, és még fitoösztrogénként is használták. Az aztékok által fogyasztott „xocoatl” nevű kakaóital kakaóbab, kukoricaliszt, bors és vanília keverékéből készült.

A kakaó számára 21-32°C az ideális hőmérséklet, de szükség esetén alacsonyabb hőmérsékletet is kibír. Az árnyék főleg az első években fontos a növénynek - árnyékadásra gyakran banánpálmákat használnak - későbbi fejlődése során már félsárnyékban érzi jól magát. Egy vadon növő kakaófa akár 10 méter magasra is megnő, és egész éven át folyamatosan virágozik.

Tény:

Egy felnőtt kakaófa terméséből kb. 20 tábla csokoládét lehet készíteni.

Manapság a kakaót Latin-Amerikában, Afrikában és Ázsiában termesztik. A legnagyobb kakaótermesztő ország a nyugat-afrikai Elefántcsontpart, amely a világ kakaótermelésének majdnem egyharmadát adja.

A kakaó barna színe a kakaószemek tárolása és banánlevelek alatt való erjesztése során alakul ki. Ezután a csokoládégyárakban a babszemeket válogatás, tisztítás és pörkölés után megőrlik, majd a belőle kivont kakaóvajjal és más összetevőkkel meleg hőmérsékleten kikeverik és formába öntik.

Tény: A kakaópiac a világ egyik legbizonytalanabb kereskedelmi piaca. Jól mutatja ezt például, hogy a kakaó világpiaci ára 2000-ben történelmi mélypontra süllyedt. Egy tonna kakaóért akkor átlagosan 800 dollárt (kb. 160 000 Ft) fizettek. Öt évvel később a kakaó tonnánkénti ára meghaladta az 1750 dollárt (kb. 350 000 Ft).

A 70-es években a növekvő világpiaci kereslet kielégítésének érdekében fejlesztették ki a trópusi haszonnövények magas hozamú, napon termő hibridjeit. A nyugati kakaóéhség nyomására kezdték el alkalmazni a „napos termelést”. Ez tarvágással jár, hiszen a cserjéket itt már nem az erdők árnyékában, hanem

a napon termesztik, így Latin-Amerikában és Afrikában jelentős területeken az addig érintetlen esőerdők kiirtásához vezetett. A Smithsoni Költöző Madár Központ megállapította, hogy intenzív mezőgazdasági termesztés okozta gyors erdőfogyatkozás a vándorló énekesmadarakat fenyegető egyik legjelentősebb veszélyforrássá vált. A Sierra Club jelentése szerint 2000-re Elefántcsontpart esőerdeinek 15%-át irtották ki kakaótermelés miatt.

A „napos termelés” velejárója, hogy a monokultúra, megszünteti a növényi és állati élet fennmaradásához szükséges változatosságot, és fenyegeti a helyi élelmiszerellátást. Az ily módon végletekig kihasználó, gyorsan kimosódó esőerdei talaj kimerülése arra kényszeríti a gazdákat, hogy alig néhány év után elhagyják földjeiket, és az esőerdő még érintetlen részére települjenek át – ahol aztán az egész tragikus körforgás kezdődik előlről.

A mezőgazdasági tevékenységnek jótékony hatása is lehet, ha megfelelőképpen üzik. A Worldwatch Institute szerint a megoldás a hagyományos, „árnyas” kakaótermelési módhoz való visszatérés. Ezzel egyrészt helyre lehetne állítani a súlyos károkat szenvedett braziliai esőerdők természetes gazdagságát és változatosságát. Másrészt, mivel a hagyományos gazdálkodás során ritkábban ültetik a

növényeket, ez természetes módon akadályozza a gyakori növénybetegségek terjedését, amelyek máskülönben növényvédő szerek használatára ösztönöznék a termelőket.

Tény: A kakaótermelők és gyermekeik leg többje még sohasem kóstolta a csokoládét. A világ egyik legnagyobb profittermelő élelmiszeripari ágazatát néhány multinacionális cég uralja, akik igen alacsony felvásárlási árral dolgoznak. Egy afrikai kakaóültetvényen dolgozó munkás havonta mindössze 40-160 dollárt (kb. 8000 – 32 000 Ft) keres. Egy átlagos család táplálásához viszont legalább 180 dollár (kb. 36 000 Ft) szükséges, emiatt gyakran a gyerekeknek is dolgozniuk kell, hogy hozzájáruljanak a család megélhetéséhez.

Bár a kakaófaéknak semmiképpen nem szabad kiszorítaniuk az erdőt, hiszen sok madárfaj csak a hatalmas érintetlen rengetegekből tud életben maradni, bizonyított tény, hogy a kakaó kitűnően kiegészíti az erdős élőhelyet, és növeli a veszélyeztetett fajok túlélési esélyeit, különösen az erősen szabdalt növénytakarójú vidékeken. A régóta ismert és széles körben alkalmazott hagyományos „árnyas” kakaótermelési mód megóvjaa a területet a tájhasználat károsabb formáitól, a föld illetően művelése a termelők és a környezetet védők számára is hasznos és elfogadható.

„Ha a bennszülöttek összeállítanának egy IQ-tesztet, a nyugati civilizáció, úgy ahogy van, elhasalna rajta.”

Stanley Garn, amerikai antropológus

Nasssss

A dolgok jelenlegi állása szerint a nemzetközi banánkereskedelmet néhány nagyvállalat (Chiquita, Dole, Del Monte, Fyffes, Noboa) irányítja. Nekik köszönhetően tudunk ma olcsó banánt venni a piacon, a boltokban és szupermarketekben. Az alacsony árért a munkások, a kistermelők és a természet fizet.

1999-ben 5 vállalat kezében volt az EU-ba irányuló banánimport 75%-a, hiszen az EU banánpiaca a legjövödelmezőbb a világon. Világszinten ezek a vállalatok a banánkereskedelem 80%-át irányítják, amelynek értéke mintegy 10 milliárd dollár (kb. 2000 milliárd Ft). A banánültetvényeken bevett szokás, hogy 3-6 hónapos rövid távú szerződéssel alkalmaznak embereket, akiknek ezért kevés törvényben foglalt joguk van. A rövid távú szerződések felbontásával fenyegetik meg a munkásokat, ha szakszervezetek alapításával próbálkoznak. Az időszakos munkaerő pedig könnyen helyettesíthető.

Tény: A banán jót tesz! A darabonként mindössze 90 kalóriát tartalmazó élelmiszer sok energiát, tápanyagot és rostot tartalmaz természetesen, könnyen emészthető formában.

Kistermelők kontra nagy ültetvénytulajdonosok
A Windward-szigetekhez és a Karib-térséghez hasonlóan néhány területen a banánt helyi kistermelők vagy családi vállalkozások termesztik a hegyek között.

„Ahogy száguldottunk az űrben, egyre csak az járt a fejemben, hogy ennek a hajónak minden alkatrészét az gyártotta, aki a legolcsóbb árajánlatot tette.”

John Glenn, amerikai űrhajós

Banántermelés és szüretelés: A banánt nagy farmokon vagy ültetvényeken termelik. A banáncserje 9 hónap alatt nő meg, rengeteg napsütésre és esőre van szüksége. A termést műanyag zsákkal borítják be, ami védi a növényvédő szerektől és a kórokozótól.

Csomagolás: A csomagolóállomáson a gyümölcsöt kisebb kötegekre bontják, és dobozokba teszik. Kiválogatják a nem szabvány-méretű banánokat, amelyek nem felelnek meg a vonatkozó EU szabványoknak. A banánokat érést lassító szerekekkel kezelik.

Szállítás: A dobozokat ezután a kikötőbe viszik, ahonnan hajóra rakva megindulnak a fogyasztó országok felé. A hajón a banánt hűtökamrákban tárolják, hogy megelőzzék az érést az Európáig tartó hosszú úton.

a banán világkörüli hódító útja

Máshol, például Costa Ricán, Ecuadorban, Kolumbiában vagy Hondurason az ültetvények nagy kiterjedésűek, amelyeken könnyedén használhatóak a nagy gépek. Ezért ezeket, a főleg multinacionális cégek tulajdonában álló területeket nagyüzemi mezőgazdasági természetével művelik.

Tény: India és Brazília termeli a legtöbb banánt, viszont sok más országhoz hasonlóan egyáltalán nem exportálnak, ugyanis belföldön elfogy a megtermelt mennyiség. Az egy főre eső banánfogyasztás Ugandában a legnagyobb, ahol a gyümölcsöt szintén kizárólag otthoni fogyasztásra termelik.

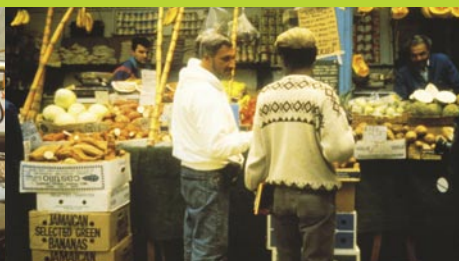
1998. május 10-én Medardo Varela részt vett egy banánmunkás-találkozón a hondurasi Sabában. Négy órával a találkozó elhagyása után lelőtték és meghalt. Medardo volt annak a szervezetnek az elnöke, amely a Standard Fruit Company (későbbiekben Dole lett a neve) ellen indított eljárást, mert 8000 egykori munkásnak voltak egészségügyi panaszai egy Nemagon nevű vegyszer használata miatt.

Amerikában már 1977-ben betiltották, de Latin-Amerikában az 1980-as évek elejéig használták a DBCP nevű, banánpermetezésre is használt mezőgazdasági vegyszert. A szer a vele kapcsolatba kerülő terhes nők magzataiban genetikai mutációt okozott. Egyedül Costa Ricán több tucat halálesetért és sok mérgezésért felelősek a DBCP-hez hasonló szerek, több ezer munkásról pedig kiderült, hogy a szer használata miatt máj- és vesekárosodásban szenved élete végéig, vagy nemzöképtelenné vált. A Dole, a Del Monte és a Chiquita banánkereskedő vállalatok, valamint a Dow, a Shell és az Occidental vegyi üzemek ellen 24 000, főleg costa rica-i munkás kezdeményezett jogi eljárást a DCBP káros hatásai miatt.

Tény: A banán nem fán, hanem a világ legnagyobb cserjéjén nő. A banán szó arab eredetű, jelentése „ujj”. Ha végüknél fogva egymás mellé tennénk az egy évben termelt banánokat, akkor a banánlánc 2000-szer érné körbe a Földet.

Fair megoldás

A legkézenfekvőbb megoldás, ha hazai gyümölcsöt választasz a trópusi, több ezer kilométert utaztatott banán, ananász és egyébek helyett. Ha mégis banánt szeretnél, a fair trade (azaz méltányos kereskedésű) banán jelenti a megoldást. Ez már a legtöbb nyugat-európai országban, s egyes helyeken Magyarországon is kapható.

Importáló: Amikor megérkezik a banán, úgynevezett érlelőházba vagy elosztóközpontba viszik, ahol 4-8 nap alatt megérik. Ezt etilén hozzáadásával és a hőmérséklet fokozatos emelésével érik el.

Nagykereskedés → **kiskereskedés:** A gyümölcs ezután a nagykereskedőhöz jut, aki a kiskereskedőkhöz szállítja tovább az árut. Az importőr néha közvetlenül kiskereskedőkhöz, helyi boltokhoz, piacokra és szupermarketekbe is szállít.

Fogyasztó: A banánt piacon, a helyi boltban vagy szupermarketben vesszük. Átlagos fogyasztói ára: 350 Ft kilónként. Ez alig több, mint a legtöbb hazai termelésű gyümölcs ára. Hogy lehet, hogy egy trópusi gyümölcs, mint a banán, ennyire olcsó a távoli termelés és a hosszú út ellenére is?

RIZS Szemet szemért?

A világ legjelentősebb rizstermelő országai Kína, India és Indonézia. A 600 millió tonnás világtermés 90%-a Ázsiából, azon belül 30% Kínából, 20% Indiából származik. Ennek 95%-át emberi fogyasztásra használják.

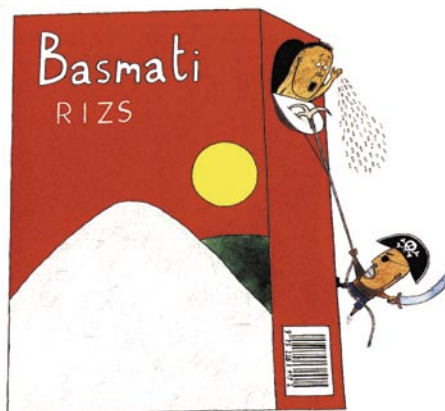
A rizstermelő országokban a fogyasztás éves mennyisége meghaladhatja a fejenkénti 100 kilót is, viszont ahol inkább csak táplálék kiegészítőként használják, az éves fogyasztás csak néhány kiló. Ázsiában az átlag 85 kg/év/fő, Észak- és Dél-Amerikában 45 kg/év/fő, Afrikában 17 kg/év/fő, Európában 4 kg/év/fő. Magyarország az európai átlag felett van 5 kilós éves fejenkénti fogyasztással.

A vadrizsnek két fajtája van, mindkettő a trópusi és szubtrópusi területeken (Dél-Kelet-Ázsia, Észak-Ausztrália, Közép-Afrika) őshonos. A nemesítés során mintegy százezer fajtát fejlesztettek ki, ennek ellenére a piaci forgalomban csak néhány fajta terjedt el. A rizs eredetileg nem vízi növény; ez a tulajdonsága csak a nemesítés során alakult ki. Az árasztással történő termesztés előnye, hogy a vízborítás megakadályozza a gyomnövények és a kártevők elszaporodását; viszont nagy az élőmunka- és a vízigénye.

A rizsfeldolgozás első fázisában, vagyis miután a szemet megtisztították külső héjától, keletkezik a barna rizs. Ez tartalmazza a rizsmag belső héját, a korpát és a csírárt. Jóval nagyobb a tápértéke, mint a fehér rizsnek, de lassabban fő meg, és keményebb marad. A feldolgozás további szakaszában a korpa és a csíra eltávolításával keletkezik a fényezetlen fehér rizs. Amennyiben a fehér rizst olajjal vagy rizsviasszal kezelik fényezett rizst kapnak.

Tény: A legnagyobb rizstermesztő országban, Kínában a természetes többnyire árasztásos módszerrel (85%), monokultúrákban folyik, a dombvidékeken teraszos művelés jellemző. Az árasztásos művelésnél a palántákat rendszerint kézzel ültetik ki a veteményeskertből a szántóra, amit a növény növekedése során elárasztanak vízzel. A már lecsapolt szántón az aratás is rendszerint kézi erővel történik. Míg Kína déli részén évente háromszor is betakarítják a termést, az északabbi területeken csak kétszer terem rizs.

A világ népességének fele, 3 milliárd ember számára a rizs alapélelmiszer. Sok millió ember dolgozik a rizsföldeken a fejlődő a fejlett országokban. A termelési körülmények különbségei miatt azonban Sri Lankán 50-szer annyi rizsfarmer dolgozik, mint az USA-ban, bár maga az ország 140-szer kisebb. Azokban az országokban, ahol a rizs a megélhetés kulcsa, az országok kormányzatai agrártörvényekkel és kereskedelmi intézkedésekkel (pl. importvámok) védik a belső termelést. Ez jól működött Vietnámban és Indonéziában, ahol ilyen szabályozásoknak köszönhetően erősödött meg a mezőgazdaság, biztosítva ezzel a népesség megélhetését és más, a gazdaság fellendülését hozó szektorok erősödését is.

„Eddig az ember magával a természettel küzdött, mostantól a saját természetével kell megküzdenie.”

Gábor Dénes, magyar származású amerikai fizikus

Tény: A közhiedelemmel ellentétben a rizst nem kizárólag vízben, hanem száraz és félszáraz kultúrában is termesztik. Az utóbbi Indiában és Thaiföldön fordul elő, míg az előbbi főleg Brazíliára jellemző.

A rizsfeldolgozás első fázisában, vagyis miután a szemet megtisztították külső héjától, keletkezik a barna rizs. Ez tartalmazza a rizsmag belső héját, a korpát és a csíráját. Jóval nagyobb a tápértéke, mint a fehér rizsnek, de lassabban fő meg, és keményebb marad. A feldolgozás további szakaszában a korpa és a csíra eltávolításával keletkezik a fényezetlen fehér rizs. Amennyiben a fehér rizst olajjal vagy rizsviasszal kezelik fényezett rizst kapnak.

Nem minden országban vált ez lehetővé a kormányzatok korrupszája és az országban működő importnagyhatalmak miatt. Az USA-beli óriás rizstermelő cégek nyomására egyes országokban sikerült elérni a vámtarifák csökkentését, amelynek egyenes következménye lett az, hogy az olcsóbb észak-amerikai rizs beáramlott ezekbe a régiókba. Az USA-ban a rizstermesztést mesterséges segítséssel tartják fenn: 2003-ban az amerikai farmerek 1,3 milliárd dollár (kb. 260 milliárd Ft) állami támogatást kaptak. Így fordulhat elő az, hogy bár 415 dollárba (kb. 83 000 Ft) kerül egy tonna rizs termesztése és hántolása, az USA 274 dollár/tonna (kb. 55 000 Ft) áron ad el rizst a fejlődő országoknak. Mivel ez 34%-kal

alacsonyabb a rizs megtermelésének valószínű áránál, a fejlődő országokban (ahol az állam nem engedheti meg magának a termelők ilyen mértékű segélyezését) a termelők tönkremennek.

A fejlődő országokban, legyenek azok közel (Dél- vagy Latin-Amerikában) vagy távol (pl. Ghána) az USA-hoz, eltűnnek az agrárszektor egyes ágazatai, földönfutóvá válnak a termelők.

2003-ban az USA-ból érkező rizszállítmány 1000 tonnában kifejezve:

Ország	Mennyiség (1000 tonna)
Kuba	88
El Salvador	97
Ghána	111
Guatemala	59
Haiti	340
Honduras	123
Indonézia	73
Elefántcsontpart	60
Jamaica	65
Nicaragua	136

Hondurason 9 év alatt megszűnt az ország belső rizstermesztése, és már soha többet nem fog visszaállni a régi helyzet. Az arrozato (helyi spanyol nyelven: rizsbotrány) következtében a családok szétszakadtak, földönfutóvá váltak, a férfiak elutaztak az USA-ba szerencsét próbálni, hátha onnan tudják biztosítani családjaik megélhetését. A gyermekek iskolába járatására nem maradt pénz, országszerte abbamaradtak az útfelújítások és építkezések. A volt 25 000 rizsfarmerből mára 2 000 maradt; ők az importrizs behozatala ellen, és a saját rizstermesztés megtartásáért próbálnak küzdeni.

Tea, kávé

Az emberi jogok feloldódnak és eltűnnek a csészében...

A kávé és a tea óriási mennyiségben termesztett és forgalmazott áru világszerte: fogyasztása még nagyobb szegénységbe taszíthatja a termelőket. A kistermelőkhöz visszajuttatott tisztességes fizetség kulcsa mindennapi megélhetésüknek.

A teacserjét elsősorban Kínában, Indiában, Sri Lankán, Nepálban, Tajvanon és Kenyában termesztik. Az ültetvényre kiültetett növényeket állandóan nyesik, hogy kényelmesebb sima ún. szedési felületet biztosítsanak. Az így előkészített ültetvényről az első számotevő termés a harmadik évben takarítható be. A teaszedés legelterjedtebb módja, hogy a fiatal hajtásról a csúcsrügy alatti két-három fiatal levelet lecsípi. A növény folyamatos fejlődése esetén a szedés 5-15 naponként megismételhető.

A legjelentősebb fekete tea exportőr India és Sri Lanka, míg Kína a zöld tea exportban vezeti a világranglistát. Több fajta fekete és roobos típusú teát exportálnak afrikai országok is: Kenya, Uganda, Tanzánia és a Dél-Afrikai Köztársaság.

Tény: A portugálok voltak az első európaiak, akik teát ihattak, mégpedig Japánban a 16. század közepén. A tea hamarosan kedvelt ital lett a francia és holland előkelő társaságok köreiben. Angliában csak a 17. század közepétől vált népszerűvé.

Az Etiópiából származó kávé frissítő hatására mintegy ezer évvel ezelőtt figyeltek fel. Az élénkítőszer magyarországi megjelenésében fontos szerepe volt a török megszállásnak; innen ered a neve is: kahveh törökül azt jelenti, „az, ami visszatart az alvástól”.

A kávécserjének két fajtája ismert. Az

Arabica kávé Közép- és Dél Amerikából származik, ez egy lágyabb ízű kávé. Az erősebb és testesebb ízű Robusta kávé Afrikában és Ázsiában termesztik. A legnagyobb kávétermelő országok Brazília, Kolumbia, Vietnám, Indonézia, India, Mexikó, Guatemala, Uganda, Etiópia, Peru, Nicaragua.

A kávétermesztés mintegy 50 országban folyik az Egyenlítő menti sávban, és több mint 20 millió termelő számára jelent közvetlen megélhetési forrást. Világviszonylatban összesen 100 millió ember dolgozik a kávétermelés, -feldolgozás, -kereskedelem és -forgalmazás területén. A kávé útja a termelőtől a boltok polcáig hosszú és hányatott. A folyamatba beiktatott számos résztvevő több-kevesebb sikerrel veszi ki a részét a haszonból. Becslések szerint az ültetvénytől a bolti polcig tartó út során a kávé körülbelül 150-szer cserél gazdát (ezek nagy részét árutőzsdei ügyletek teszik ki). Mire a csészébe kerül a kávé, az ára már magába foglalja a biztosítást, az adók, a termelés, a szállítás, a feldolgozás, a csomagolás, a raktározás és a reklámozás költségeit, valamint az összes résztvevő profitját, kezdve a tőzsdei spekulánsoktól a feldolgozás különböző országait áthidaló szállítványozókon át a forgalmazóig.

Az elmúlt évtizedekben bekövetkezett kávéválság egyik kiváltó oka a kávéárak összeomlása volt. 1994 és 2001 között az ár 90%-ot esett.

Becslések szerint a kávékereskedelem jelenleg évi 65 milliárd dollár (kb. 13000 milliárd Ft) bevált generál, ami a duplája a 80-as évekbeli értéknek, ám míg a 80-as években a bevétel 30%-a a termelő országnál maradt, ez ma már csak 10%. Ez viszont sajnos jó hír a nagyfeldolgozóknak: becslések szerint minden millió zsák kávé feldolgozása 80 millió dollárral hozott többet 2001-ben, mint 2000-ben. A három legnagyobb gyártó – Nestlé (Nescafé), Kraft (Jacobs) és Sarah Lee (Douwe Egberts) – mindegyike több mint 10 millió zsák kávéát dolgoz fel évente.

Tény: A világban termesztett kávénak csak 22%-át fogyasztják el a termelés országai-ban. A kávé éves 65 milliárd dolláros bevételéből a kávétermelő fejlődő országokban összesen csak 8,8 milliárd dollár marad. A fennmaradó összeg azon transznacionális cégek bevételét növeli, amelyek a terményt megveszik, feldolgozzák, hirdetik és a készterméket forgalmazzák.

A termelők sokszor hiába próbálják a kávé minőségét javítani, a közvetítők, illetve a forgalmazók a különböző helyről érkező kávészemeket összekeverik, így a legkitűnőbb kávé termelője is csak 1 - 1,80 dollárt (!) (kb. 200 - 360 Ft) kap kilónként terményéért. Ezen igyekszik változtatni a „Cup of Excellence”

kezdemenyezés, amely szigorú minőségi követelmények alapján versenyezteti a szegény országok kávétermelőit. A 2005 év végi versenyen a bolíviai Juan de Dios Blanco farmer nyert, akinek kávéja annyira kitűnő, hogy a kávéaukción egy zsáknyit 12,55 dollárért (kb. 2500 Ft) sikerült eladnia.

Tény: Egy csésze 300 forintos kávéházi cappuccino árából jó esetben is csak 9 forint kerül a termelőhöz.

2000 óta már a bolíviai kávékistermelők külön tanulják, hogyan lehet a szüretelést és a termelést még hatékonyabbá tenni, és hogyan versenyezhetnek a kiváló kávészemekkel a nemzetközi piacon. Fontos az is, hogy követelésekkel léphessenek fel a helyi átvétőszervezet felé, amelynek külön kell kezelnie, és jobban meg kell fizetnie a kiemelkedő minőségű terményt

www.koffiefabriek.nl
www.globaleye.org.uk
www.cupofexcellence.org

„Az ember nem változtathatja meg az életét anélkül, hogy maga is meg ne változna.”

Simon de Beauvoir

Sport

Felhőtlen szórakozás vagy monoton rabszolgamunka?

A globális sportszeripar meghökkentően magas profitot termel. 2002-ben az iparág forgalma meghaladta az 58 milliárd dollárt (kb. 11600 milliárd Ft). A hivatásos sportolók és az utca embere ugyanazt a sportterméket vásárolja, folyton azt keresve, hol és hogyan kaphatná meg legolcsóbban a reklámokból jól ismert, divatos sportmárkák darabjait.

Márkanév	A tulajdonos országok	A kihelyezett varratógárak országai például
Asics	Japán	Indonézia, Taiwan, Szerbia
Mizuno	Japán	Kína
Puma	Németország	Indonézia, Bulgária, Kambodzsa, Taiwan, Szerbia, Lengyelország
Kappa Lotto	Olaszország	Indonézia, Kína
Fila	USA	Indonézia
Nike	USA	Indonézia, Taiwan, Szerbia
Adidas	Németország	Indonézia, Kambodzsa, Taiwan
Umbro	Egyesült Királyság	Kína, Lengyelország

A legnagyobb sportszergyártó transznacionális cégek mindegyike igyekszik a termelés egyes lépéseit a lehető legalacsonyabb áron kivitelezni, a profitot megtartani és lehetőség szerint növelni. Természetesen a design megálmodása, a termékek tesztelése, a marketing tervezése mind a fejlett tulajdonosi országokban történik, míg a nyersanyagok előállítása, előkészítése és varrása a fejlődő országokba koncentrálódik. E termelési integráció szomorú eredménye az, hogy a vásárlók állandó árcsökkenésre vonatkozó követeléseit csak akkor tudják teljesíteni, ha szigorúan lehúzzák az előállítás költségét...

Tény: Venus Williams teniszszőke 38 millió dollárt (kb. 7,6 milliárd Ft) fizetett a Reebok öt év alatt, hogy cég sportruházatát viselje a nagyközönség előtt. Egy sportszergyárban dolgozó kambodzsi varrónő ugyanekkor évi 1500 dollárt (kb. 300 000 Ft) keresett.

Nagy márka = nagy profit

Így történhetett az, hogy 2004-es Olimpiai játékok előtt már több ezren tüntettek és marasztalták el a legnagyobb multikat, akik nemcsak a játékosok mezeit gyártották, hanem hihetetlen összegeket költöttek szponzorációra és reklámozásra a játékok alatt.

Tény: A Nike szponzorálja USA-ban rendezendő 2008-as Olimpiai és Paralimpiai játékokat. 2002-ben ez a cég egy év alatt 1028 millió dollárt (kb. 205 milliárd Ft) költött promócióra és reklámokra.

Több országban munkásokkal titokban készített interjúkból kiderült, hogy reggeltől estig kell dolgozniuk egy ebédszünettel és egy nagyon rövid délutáni pihenővel. Szinte sohasem dolgoznak csak 8 órát, a nap vége előtt közlik velük, hogy az aznapi túlóra meddig tart. Aki nem varrja meg az előírt átlag darabszámot, az fizetés nélkül varr tovább, amíg elkészül vele. A fizetés messze elmarad az adott országban előírt minimálmértől, a dolgozóknak fizikai fenytéstől, megaláztatástól kell tartani. A varrónők sokasága számol be gyakori szexuális zaklatásról, illetve erőszakról. A munkáltatók a gyülekezési és szakszervezet-alapítási jogokat egyáltalán nem biztosítják. Egy bolgár varrodából azt jelentették, hogy 36 óráig kellett varrni egyhuzamban, hogy teljesítsék az export határidőt.

Tény: Az olimpiai játékok emblémája az 5 földrész közötti együttműködést szimbolizáló és egymásba fonódó színes körök, Afrikában azonban még soha nem rendezték meg e legnemesebb sportküzdelmet.

Futball – barátságtalan mérkőzés

1996-ban az Európa Bajnokságot megelőzően több tévécsatornán leadták azt a videofilmet, amelyből kiderült, hogy a FIFA-logós futball-labdákat gyermekek varrták Pakisztán egyik városában, Sialkotban. Abban az időben a világ focilabdáinak egyharmada ebből az országból származott. Ez széleskörű nyilvános vitához és végül az Atlantai Egyezmény aláírásához vezetett. Ez az 1997-ben megszületett, a sialkoti ipari és kereskedelmi kamara,

az ENSZ Munkaügyi szervezete (ILO) és az UNICEF gyermekvédelmi szervezet közötti egyezmény a gyermekmunka tilalmát vette tervbe. Az egyezményt a közvélemény nyomására olyan márkatermékgyártók mint a Nike vagy az Adidas is elfogadta. A program alapvetően azt célozta meg, hogy a futballabdakészítők felelősséget vállaljanak, hogy futball-labdáik gyermekmunka nélkül készülnek, és ezt az ILO által ellenőrzítetik. Ehhez arra volt szükség, hogy a labdák varrását magánházakból a jobban ellenőrizhető varrodákba helyezték át.

Tény: A világban ma 246 millió gyermek dolgozik és végez fekete munkát, ami a szőnyegszővétől, a mezőgazdasági termelésen át a prostitúcióig sok formát ölt. A Közel-Keleten 8%, Dél-Ázsiában 15%, Kelet-Ázsiában 10% a 14 éves kornál fiatalabb, munkát végző gyermekek aránya.

A Talon Sports, egy pakisztáni Sialkotban működő sportfelszerelés-gyártó, amely évente 2 millió futball-labdát állít elő, szintén aláírta az Atlantai Egyezményt és már 8 éve a méltányos kereskedelem tagja. Forgalmának körülbelül 50%-a focilabdák eladásából kerül ki. A legfontosabb vásárlójuk a németországi Gepa és EZA-Dritte Welt fair trade szervezetek. 2004-ben a Talon Sports fair futball-labdái megkapták a Fair Trade minőségi tanúsítványt is.

Hogy működik a foci fair körülmények között? A Gepa és az EZA-Dritte Welt a szokottnál átlagosan 21%-kal fizet többet egy exportminőségű labdáért. A minőségtől függően a felár labdánként 0,80 - 2 dollár (kb. 160 – 400 Ft) lehet. Ez a többlet jelenleg négy területen kerül felhasználásra:

„Minden társadalmi igazságtalanságnak megvan az ellenszere, ami nem lehet kevesebb, mint az illető igazságtalanság felszámolása.”

Henry George, reformer

- a Fair Trade labdák varrásáért járó fizetésemelésben, így a dolgozók 20-60%-kal többet keresnek,
- egy mikrohitelalapon, amit eddig 280-an használtak ki. Ennek segítségével szaküzletek pl.: fodrászatok, élelmiszerboltok vagy zöldségesek megnyitása vált lehetővé Sialkotban.
- egy Talon által biztosított egészségprogramban,
- a Talon tulajdonú varrodák szociális feltételeinek javításában.

Az utóbbi programban a Talon két saját tulajdonában levő varrodában előkészítő iskolákat hozott létre a varrónők gyermekeinek. Ezek a varrónők munkájának megkönnyítése mellett felkészítik a gyerekeket a jövőbeli iskolakezdésre.

www.fairolympics.org

www.cleanclothescampaign.org

Fair Trade – hogyan működik a méltányos kereskedelem?

A méltányos kereskedelem a nemzetközi árucserre szokásos felfogásától eltérő megközelítés. Kereskedelmi partnerséget jelent, amely a hátrányos helyzetű termelők körülményeit hivatott előmozdítani elsősorban jobb kereskedelmi feltételek biztosításával, valamint a fejlett országokban folyó szemléletformáló kampányokkal.

Történet

A második világháború után sok segélyszervezet figyelme az úgynevezett harmadik világ fejlődő országai felé fordult. Amerikai vallási csoportok (pl. Ten Thousand Village) már ekkor elkezdtek közvetlenül a kistermelőktől vásárolni, ezzel támogatva a megélhetésüket. A 60-as évektől kezdve a mozgalmak egyik legfontosabb céljává vált, hogy a fejlődő országok kimozduljanak a kizárólagos nyersanyag-termelésből – tehát a nyersanyagot ne exportra, hanem hazai piacra termeljék, és inkább az általuk feldolgozott, értéknovelt termékekkel kereskedjenek. Az egyszerű segélyezésen túl az Oxfam nevű nemzetközi segélyszervezet 1964-ben elindította a „Bridge” programot: harmadik világbeli kézművesek termékeit megvették az importőröktől, és az eladásukból gyűjtöttek segélyekre. A 70-es és 80-as években a fejlődő országokban egyre több termelőszövetkezet jött létre, elsősorban azért, mert a kávé és kakaó világpiaci ára drámaian lecsökkent. A szövetkezetekbe tömörülve a termelők eredményesebben tudtak tárgyalni a felvásárlókkal.

A 80-as évek végén egy holland egyházi segélyszervezet szociális munkásai körében született meg az egységes fair trade márka gondolata – így lehetővé vált, hogy a kiskereskedők nagy tömegben és egyszerűen vegyenek részt a harmadik világbeli munkások támogatásában. 1988-ban mutatták be Hollandiában a Max Havelaar márkájú fair trade kávé, amely egy év alatt 3%-os piaci részesedésre tett szert. Az elkövetkező években sok helyütt létesültek más hasonló szervezetek és márkák. Ezek összefogásából született meg 1997-ben a FLO (Fairtrade

Labelling Organisation), amely egy 17 tagból álló ernyőszervezet, fő feladata a fair trade termelők ellenőrzése, és a fair trade címke minőségének garantálása.

Tény: A világ kávétermelőinek 3%-a tagja valamilyen méltányos kereskedelmet garantáló szövetkezetnek. Ma már közel 900 féle termékkel kereskednek méltányosan, amelyek között nem csak élvezeti cikkek, hanem kézműves termékek, ruhák, hangszerek, játékok is vannak.

A méltányos kereskedelem termékei ma már Európa-szerte több száz úgynevezett világboltban (Worldshops, Weltladen) és supermarketekben érhetők el. A tea, kakaó, cukor, csokoládé, banán mellett legtöbbször mézet, bort, rizst, gyümölcsleveket, szárított és friss gyümölcsöket, sport labdákat, virágokat is lehet kapni. A forgalmazott fair trade áruk sorába tartoznak a kézműves, dekorációs termékek: kiegészítők, ékszer, textilák, kerámiák, fonott kosarak is.

Tény: Míg egy hagyományos kereskedelmi tranzakció során eladott kávé, tea vagy kakaó után a fejlődő országban élő szereplők (kistermelő, csomagoló és árut eladó szervezet) a fogyasztói árnak csak legfeljebb 11 %-át kapják meg, a méltányos kereskedelemben ez az érték minimum 28 %.

Alapelvek

1. Növeli a kistermelők jövedelmét és életszínvonalát azáltal, hogy javítja a piacra jutás esélyeit, megerősíti a termelők szervezeteit, jobb árat fizet az árukért, és hosszú távú kereskedelmi kapcsolatra törekszik a termelőkkel.

2. A hátrányos helyzetű termelők, különösen a nők és az őslakosok életkörülményeit javítja, valamint védelmet nyújt a gyermekek kiszákmányolása ellen.

3. Tájékoztatja a vásárlókat, a nemzetközi kereskedelem kistermelőket sújtó káros következményeiről annak érdekében, hogy a fejlett világ fogyasztói vásárlóerejüket jó célok érdekében használhassák.

4. Megteremti a kereskedelmi partnerség jó példáját a párbeszéd, az átláthatóság és az emberi méltóság tiszteletben tartásának előtérbe helyezésével.

5. Kiáll a hagyományos (a harmadik világbeli kistermelőket előnytelen helyzetbe kényszerítő) nemzetközi kereskedelem szabályainak és gyakorlatának megváltoztatása érdekében.

6. Védelmezi az emberi jogokat a társadalmi igazságosság, a környezetbarát tevékenységek, valamint a gazdasági biztonság előmozdításával.

„Nem értem, miért félnek az emberek az új gondolatoktól. Én a régiektől félek.”

John Cage, amerikai zeneszerző

Mozgalom, amely teret hódít Európában és Magyarországon

Mára Európa legtöbb országa bekapcsolódott a Fair trade mozgalomba. Ennek eredményeképpen több nemzetközi esemény alkalmából együtt ünnepelnek a fair trade szervezetek. Ilyen többek között az Fair Trade Világnap (május 14.) és az Európai Világboltok Napja (május 21.)

A világ legnagyobb fair trade szervezete a német Gepa; éves forgalma meghaladja a 35 millió eurót. Összesen több mint 100 fair trade import szervezet működik Európában, amelyek közül a legjelentősebbek: Oxfam Fair Trade (Nagy-Britannia), Traidcraft (Nagy-Britannia), U-landsimporten (Dánia).

Európában jelenleg mintegy 2700 világboltban és 43 000 szupermarketben találkozhatunk fair trade termékekkel. Mindazonáltal a világboltokban, valamint a szolidáris csoportokban a legtöbb munkát még mindig önkéntesek végzik. Körülbelül 100 000 önkéntes tevékenykedik az európai fair trade szektorban.

Tény: Ausztriában a vezető állami intézmények már fair trade-re váltottak! A Szövetségi Kancellár Hivatalában, a Belügyminisztériumban és több politikai párt irodájában is fair trade kávé, teát és csokoládét fogyasztanak.

A hazai fair trade mozgalom tagjai először 2005 áprilisában szerveztek kávézó Budapesten az Erzsébet téri Gödörben rendezett Ökofesztven. Azóta számos rendezvényen, fesztiválon (Sziget, Művészetek völgye) megjelenünk mobil kávézóval, ahol fair trade tea, kávé kóstolható. Tájékoztató anyagokat adtunk ki, és rendszeresen tartunk előadásokat a témában. Iskolákban is tartunk szemléletformáló előadásokat, órákat. Több továbbképzést is szerveztünk méltányos kereskedelemmel foglalkozó önkénteseinknek.

A hazai méltányos kereskedelem mozgalomba több civil szervezet is bekapcsolódott: Védegylet, Útilapu Hálózat, PLANET Alapítvány, Tudatos Vásárlók Egyesülete.

Magyarország első fair trade kávézója a Budapest VII. kerületi Síp utcában működik. Várhatóan 2006-ban megnyílik az első magyarországi világbolt is, ahol kaphatók lesznek a méltányos kereskedelemről származó termékek. Szerencsére ma már több bioboltban is lehet ilyen árukat vásárolni.

„A Föld nevű űrhajónak nincsenek utasai. Mindannyian a személyzethez tartozunk.”

Marshall McLuhan, szociológus

A fair trade rendszeren keresztül csak azokat a termékeket támogatjuk, amelyeket Magyarországon nem termelnek. Olyan termékek esetében, amit itt is termesztene (alma, szőlő stb.), támogasd a magyar termelőket, legyél „fair” velük szemben! Egyes szupermarketek gyakran olyan mesterségesen alacsony árakat hoznak létre, amelyek ellehetlenítik a saját kistermelőinket is.

A fenntarthatóság érdekében azt is szem előtt kell tartanunk, hogy az árukat minél kevesebbet utazzassuk, így minél kevesebb terhet rójunk a környezetre. Részben ez az oka annak, hogy a Méltányos Kereskedelem Szövetségnek nem áll érdekében pl. fair trade mézet, bort forgalmazni Magyarországon.

Ronan Keating is az igazságos kereskedelmi szabályokra és termelés támogatására adja le voksát, hogy Ghána és más fejlődő országok állampolgárai újra egységben élhessenek a természettel, annak adottságaira építve.

Jelenleg a legismertebb fair trade védjegy az integető emberke kék-zöld háttérben. Ha vele találkozol, akkor már egészen biztosan másoknak is örömet szerzel a vásárlásoddal.

Az IFAT a fair trade termékeket minősítő nemzetközi szervezet.

A Fair Világ Szövetség a méltányos kereskedelem hazai szervezete, mely 2006-ban alakult. A Szövetség célja a globalizáció hatásainak bemutatása a fejlett és fejlődő országok között kialakult kereskedelmi kapcsolatokra. A méltányos kereskedelem, mint alternatív kereskedelmi forma népszerűsítésén keresztül kíván lehetőséget teremteni fiatalok számára önkéntes tevékenység végzésére.

www.fairvilag.org
www.ifat.org

Fair trade a suliban? Lépjetek akcióba!

- Alakíts Fair Trade akciócsoportot! Írjatok feladatlistát és stratégiát arra vonatkozóan, hogy hogyan lehetne az iskolát „fair”-ré tenni, miként tudjátok meggyőzni az iskola diákjait, tanárait és nem utolsósorban a vezetőségét a fair trade igazságos működéséről!
- Keressétek meg a csokoládégyárakat egy fair trade petícióval! Nézzétek meg a csokik csomagolópapírján, hogy melyik az a néhány óriáscég Magyarországon, amelyik csokoládét gyárt! Kérjétek meg a többi osztályt és az iskolát, írjanak ők is ezeknek a cégeknek, hogy fair trade termékeket (is) áruljanak!
- Legyen az iskolai automatákban is fair trade csokoládé! Kérjétek meg a céget az iskola vezetésének segítségével, hogy ilyen édességeket is áruljanak az automatákban!
- A büfét próbáljátok meg rávenni, hogy áruljon fair trade csokoládét, kakaót, banánt/gyümölcsöt, teát és kávé! Kérjétek meg az iskolaigazgatót és az iskolaszéket, hogy ezt is fogalmazzák bele a megkötött szerződésbe!

- Szervezzetek fair trade húsvétot, mikulást és karácsonyt! Hívjátok fel az iskola vezetőinek, tanárainak figyelmét arra, hogy jutalmazáskor is a fair trade csokikat részesítsék előnyben!

- Az iskolai, országos és nemzetközi sportesemények alkalmával készíttetek posztereket a faliújságokra a sportgyárakban uralkodó egyenlőtlen és igazságtalan viszonyokról! Hívjátok fel a figyelmet arra, hogy márkát meg kell fizetni, a multinacionális cégek viszont nem fizetik meg az alkalmazottaikat!

- Kérjétek meg a Méltányos Kereskedelem Szövetséget, hogy tartson foglalkozást az osztályokban, az iskolában!

- Ha ez mind sikerült, keltsétek fel a helyi média érdeklődését, mutassátok meg nekik, hogy az iskolai közösség támogatja az ügyet!

- Legyél tudatos vásárló! A te döntésed is számít, már csak „sok kicsi sokra megy” alapon is. A reklámokkal sokfajta kaját és cuccot el akarnak Neked adni: ne vedd be mindent!

„Ahhoz, hogy felfedezzünk egy új kontinenst, késznek kell lennünk arra, hogy elveszítsük a part biztonságát!”

Brian Tracy

Tény: 2006. január 1-től érvényben van az iskolai büfék és áruautomaták kínálatát szabályozó oktatási minisztériumi rendelet, amely meghatározza, hogy az iskolaigazgatóknak felül kell vizsgálniuk a büfék és az automaták kínálatát és az üzemeltetőkkel kötött szerződéseket. Ezt a munkát az iskola-egészségügyi szolgálatokkal és az iskolaszékekkel (a szülők közösségével) kell közösen végezniük.

- Tanáraidal, barátaidal szervezzetek a témához kapcsolódó vetélkedőt, előadást az iskolában!

- Csatlakozz önkéntesnek a méltányos kereskedelemmel foglalkozó civil szervezetekhez! Minden segítségre szükség van.

www.diet.hu
www.egeszsegesbufe.hu
www.nepegeszeg.net
www.tudatosvasarlo.hu → diákoldal

Írta és szerkesztette:

Andacs Noémi és
Gazdag Rita

Fordította:

Barta Tamás, Bartha Ildikó,
Kerpely Klára, Szalkai Réka,
Tornóczy Zsófia, Tótin Ágnes, Kris
Vanheusden, Vigh Bea

Közreműködött:

Ferenczi István, Újhelyi Kata,
Újszászi Györgyi, Tomory Ibolya

Képek:

XXXX

Planet Club tagok:

Bilkei-Gorzó Borbála
Nagy Boglárka, Erdélyi Zsolt
Tóth Péter

Oxfam Wereldwinkels (Belgium)

Nyomdai előkészítés:

Horváth Balázs

Ez a kiadvány újrahasznosított, környezetbarát papíron az Ökotárs Alapítvány és a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával készült 2006-ban

A kiadvány és szöveg sokszorosítható, a forrás kötelező megjelölésével.

Felhasznált irodalom:

Védegylet. Méltányos kereskedelem
Oxfam GB

Christian Aid: Coffee Chain Game: An Activity on Trade for Ages 13 and Above

Clean Clothes Campaign
– Evangelische Akademie Meissen (2005): Workers' Voices – The situation of women in the Eastern European and Turkish Garment industries

Daryl Imple, H. (2004): Fair Trade School Handbook: A Small But Useful Guide to Help You Become a Fair Trade School

European Commission (2005): External and intra-European Union trade, Eurostat, Luxembourg

European Fair Trade Association (2002): FT in Europe 2001

EZA Weltladen (2004): Interna – Informationen für Mitarbeiterinnen

Fairtrade Foundation (2000): Unpeeling the Banana Trade

Fairtrade Foundation (2001): Fairtrade Bananas – Looking Behind the Price Tag

Fairtrade Foundation (2005): Fairtrade in Your School - Your School and the

Global Exchange (2002): Fair Trade: A Student / Teacher Action Guide How K-12 Students and Teachers Can Promote Fair Trade for Farmers Across the World
www.globalexchange.org

OXFAM (2004) Looking Behind the Logo: The Global Supply Chain in the Sportswear Industry

OXFAM (2005): A raw deal for rice under DR-CAFTA – How Free Trade Agreement threatens the livelihoods of Central American farmers

OXFAM (2005): Kicking down the door – How upcoming WTO talks threaten farmers in poor countries, Oxfam Briefing paper

OXFAM WereldWinkels (2003): Pure Commerce

OXFAM-CleanClotherCampaign (2004): Play Fair at the Olympics

Tucker, I. (2004) Go Bananas

UNICEF (2006): State of the World's Children 2006 - Excluded and Invisible www.unicef.org

Továbbá felhasznált oldalak:

www.varldsbutikerna.org

www.rattvisemarkt.se

www.forumsyd.se

www.altromercato.it

www.maketradefair.com

www.fairtrade.org.uk

Szójegyzék:

WTO - World Trade Organization: Kereskedelmi Világszervezet

www.wto.org

IMF - International Monetary Fund: Nemzetközi Valuta Alap, pénzügyi szervezet, amely az ENSZ szakosított intézménye.

www.imf.org

GATT - General Agreement Of Tariffs And Trade: Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény

OECD - Organisation For Economic Cooperation And Developmen: Gazdasági Együtt-

működési és Fejlesztési Szervezet

www.oecd.org

Nature Conservancy: Amerikai természetvédelmi szervezet, amelyet 1951-ben alapítottak. A természet és a természeti közösségek védelmével foglalkozik az USA 50 államában és a világ 27 országában.

www.nature.org

WorldWatch Institute: Független kutatóintézet, amely pl. a gazdasági folyamatok környezetre gyakorolt hatásait is vizsgálja. Legjelentősebb kiadványa évről-évre a Világ helyzete

www.worldwatch.org

ILO – International Labour Organisation: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, az ENSZ munkajogokat védelmező és ellenőrző szervezete.

www.ilo.org

Merre tovább?

Létezik egy olyan világlátott fiatalokat összefogó gyűjtőhely, ahová azok tartoznak, akiket nemcsak a kalandvágy, hanem az országok, kultúrák, emberek és gyakran önmaguk jobb megismerése indított el a hosszú úton. A gyűjtőhely neve: Planet Club. Az önkéntesek a Föld különböző országában, a helyi közösség részeként dolgoztak segítőként.

A világban rejlő tudás és tapasztalat mindenki számára nyitva áll. A nemzetközi önkéntesség egy értékes és izgalmas módja annak, hogy sok tapasztalatot és hasznos tudást szerezz az iskolapadon kívül. Ha szeretsz a Földön járni, úgy érzed, van keresnivalód messzi országokban és akarsz másokat segíteni...

...a PLANET nyitva áll előtted.

Rád várunk. Jelentkezz!

PLANET Alapítvány

1075 Budapest Wesselényi utca 26.

tel.: 06 1 268 9856

www.planetclub.hu

info@planetclub.hu

Az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) keretében 18-30 évesen akár 12 hónapot eltölthetsz külföldön önkéntesként. Munkáddal a helyi közösség fejlődését célzó non-profit tevékenységekben vehetsz részt...

a természet és környezetvédelem, művészet, kultúra, gyermekprogramok, esélyegyenlőség, média és kommunikáció, sport, szabadidő, egészségügy és bűnmegelőzés területén

...és cserébe a kinntartózkodásod alatt teljes ellátást és zsebpénzt kapsz.

A EVS-ben való részvétel ingyenes, az önkéntes utazását, biztosítását, szállását, ellátását és zsebpénzét az Európai Unió Ifjúság 2000-2006 Programja fedezi.

evs@planetclub.hu